

«Du som har så små hender ...»

Margit Steinholt

margit.steinholt@sasyk.nl.no

Margit Steinholt (f. 1957) er avdelingsoverlege ved Føde – gynekologisk område ved Helgelandssykehuset Sandnessjøen.

Jeg fikk navnet mitt etter ho bestemor. Margit betyr «perle», men det visste neppe mi oldemor da hun i 1903 endelig fikk ei jente etter å ha født fire sprelske gutter på en holme på yttersida av Helgelandskysten. Jordmora, som skulle hentes med båt, var alltid et annet sted eller det var for dårlig vær. Like fullt kom det til sammen 12 unger, som alle levde opp. Og ho oldemor satt fremdeles i godstolen på kjøkkenet på holmen helt til jeg var seks år.

Da bestemor Margit var 20 år, fikk hun tjeneste som barnepike for Overlegen. Det var bare én overlege, så ytterligere presen-tasjon var unødvendig. Overlegen drev, i tillegg til det lokale sykehuset, også en stor gård. Ho Margit, som kom fra hardt arbeid ute på de små øyene, var lamslått over at hun bare skulle passe unger. Hun skulle ikke ro på melking, hun skulle ikke vaske tunge dongeriklær i kaldvatn vinterstid; hun skulle bare passe Overlegens barn, slik at Overlegens svenske frue kunne bruke tida på gjester, kunst og sigarer! Inntil bestemor mistet taleevnen etter et slag 60 år seinere kunne hun fremdeles fåle om tida som barnepike for Overlegen. Aldri hadde hun hatt et roligere liv!

Virkeligheten innhenta bestemor i form av en sjarmerende, danseglad mann, som ble min bestefar. Det kom fire unger. Det

var mellomkrigstid, krigstid og etterkrigstid. Dagene var altfor lange, nettene altfor korte. Det var for lite søvn, penger og tid for seg sjøl. Det var jordmormangel, legemangel og mangel på det meste. Lokalbåten brukte et halvt døgn på den ruta som kataranen nå feier unna på noen få timer. Da bestemor var 54 år, kom jeg, og som vanlig i vår familie ble jeg som første jentebarn barn oppkalt etter mors mor.

20 år gammel bestemte jeg meg for at jeg ville studere medisin. Da var jeg like gammel som bestemor var da hun ble barnepike hos Overlegen. Jeg trodde bestemor ville bli overbegeistra over at jeg som jente ønsket å satse på en lang utdanning, men hun bare så på meg og sa: «Du som har så små hender skulle heller blitt jordmor!» I 1985 var jeg ferdig med medisinstudiet i Oslo. Skjebnen ville det slik at jeg endte opp i mitt barndoms øyrike.

Gjennom snart 20 år i fagfeltet fødsels-hjelp og kvinnesykdommer har livene til pasientene mine trådt fram bak alle slags blodprøver og anamneser. Jeg har hørt historier om fortvilelsen over en avslått abortsøknad. Jeg har kjent saltsmaken og redselen til kvinner i åpen båt på vei til sykehus vinterstid. Jeg har opplevd fastfrosset sorg over dødfødte barn som ble lagt i ukjente graver. Og sist, men ikke minst har jeg i gamle journaler lest mellom linjene kvinneforakten som måtte ha gjennomsyret mange av de menn som virket som Overleger i den tida det ikke var nødvendig med navn på doktoren. Dette var Overleger som ikke så menneskene bak de slitte ansiktene. Overlegene hadde hushjelp og hustruer, og hva visste vel de om angsten for kua på båsen og for mannen på fiske, eller det å være så inn til margen sliten? Overlegene hadde respekt, makt og myndighet. Det var ikke nødvendig at pasientene likte doktoren. Pasientene hadde ikke noe valg.

Det er nå over 100 år sida ho bestemor så dagens lys på en holme på ytre Helgeland. Jeg er snart like gammel som hun var da hun fikk et barnebarn oppkalt etter seg. Ei jente som ble gynekolog og ikke jordmor. Jeg har levd et kvinneliv og et doktorliv vevd så tett inn i hverandre at jeg noen ganger ikke veit hvor det ene slutter og det andre begynner. Jeg fikk aldri tjenestejente; mine barn ble dratt med på vakt, i legeskyssbåt og på fødestua. De har opplevd å få doktormora si hengt ut i aviser, og de har sett meg vakle under krav og forventninger som ingen mennesker kan oppfylle.

Det må vel være den største forskjellen på det å være doktor før og nå. For 100 år siden var det knapt én kvinne som var overlege. For 50 år siden ville ingen lege blitt rettsforfulgt dersom en pasient døde. Det ble gjort feil også den gang, men ingen forventet det umulige. Det var respekt og avstand på godt og vondt.

Men om jeg har hatt glede av de små hendene mine! Jeg tenker på ho bestemor hver gang jeg legger tang eller hjelper til ved en seteforløsning mens fjorden ligger sølvblank utafor fødestua! Da renner adrenalinet like fort som tårene! Det var dette hun mente jeg skulle bruke livet mitt til! Det måtte bli bedre for dem som kom etter!

Og det er blitt bedre. Kvinnene står ikke lenger rettsløse overfor Overlegen. Kvinner kan kreve, de kan diskutere og de kan mene. Mange ganger kan jeg bli oppgitt over hva moderne mennesker forventer av medisinen, men da er det bare å bla litt i de gamle abortprotokollene. Da gufser alle skjebnene fram, all redselen, all avmakt og det ikke å ha styring i sitt eget liv. For det er det vi vil, alle sammen: Ha styring med våre egne liv og kunne ta valg. Pasientene står ikke lenger med hua i handa og godtar alt doktoren sier. Det er bra, sjøl om det kan være utfordrende i gitte situasjoner.

Mitt valg var å bli fødselslege. Jeg ville valgt det samme om igjen! Eller var det ho bestemor som valgte for meg i alle de mørke høstkveldene når hun fortalte om livet sitt som ung? Alle drømmene som aldri ble noe av fordi det aldri var penger eller tid til annet enn det mest nødvendige! Noen ganger, når jeg kommer ut fra sykehuset ei natt etter å ha tatt imot et friskt barn, kommer ydmykheten over meg. I suset fra havet hører jeg tusenvis av kvinneskjebner hvis historie aldri ble skrevet. Jeg er takknemlig over at jeg vokste opp i ei tid som gjorde det mulig for meg å bli lege. Jeg priser meg lykkelig over å få lov til å være en lege som pasientene ikke frykter. Jeg er glad jeg ikke er Overlegen, men bare ho Margit.